

מראי מקומות- עבודה זרה כ"ב

אית בה משום לפני עור. ויוצא מזה דלדברי הריטב"א בשם הרמב"ן, ודאי יש לפני עור באיסורים דרבנן, וצ"ע. **ובשי' התוס'** דעובר לפני עור אף באיסור דרבנן, ע' **במנחת חינוך** (רל"ב, ד') דכ' להסתפק אם עובר מדאורייתא או מדרבנן. וע"ש שהביא מהמשנה **למלך** (מלוה ד', ב') דמשמע דאינו עובר אלא מדרבנן, כיון דהאיסור הוא רק מדרבנן, אבל המנ"ח מפקפק בזה, דלכאור' לא גרע ממיסא לחבירו עצה שאינה הוגנת, דעובר על לפני עור מן התורה, וודאי עצה שאינה הוגנת הוא לעבור על איסור מדרבנן.

(ד) **חדא ועוד קאמר-** הק' הריטב"א, "היכי שביק תנא טעם לפני עור דאורייתא ונקט אידך טעמא בהדיא דהוי מפני מראית העין בעלמא, ומשמע דליכא איסורא אחרינא. וי"ל משום דרוב כותיים צייתי במלאכה דחולו של מועד, לפי שיש בה הרבה מקראות לדרוש שהוא מן התורה, כדאי' בחגיגה. וגם קרוב הדבר אל הדעת, אלא שיש מיעוט דלא צייתי כיון שאין הכתוב מפורש, וכו'". וכ' הריטב"א בהמשך דכיון דרוב כותים צייתי, א"כ אין חשש לפני עור אצלם, אבל עדיין אי' משום נקראת על שמו, ונקט התנא הטעם דשייך ברוב כותיים [ולכאור' ק', אם רוב כותים צייתי, א"כ לכאור' גם אין שייך אצלם החשש מראית עין. ואולי כיון דזהו ענין של חילול השם, לכן מחמירי טפי, וצ"ע].

(ה) **לא יאמר ישראל טול אתה חלקך בשבת-** פרש"י, לפי שנעשה שלוחו (וצ"ע ממש"כ רש"י לעיל [טו.] דאיסור אמירה לעכו"ם הוא משום ודבר דבר, ואולי שניהם אמת, ואי' נפק"מ משניהם, אולם עדיין צ"ע למה לעיל כ' מודבר דבר, וכאן משליחות, ואכמ"ל בזה). והק' **המגילת ספר** (לאוין ס"ה, יג: בדפי הספר) הא אין שליחות לגוי, ואף דצייד תוס' בב"מ דיש שליחות לגוי לחומרא, אולם לא מסיק כן, ולא העיר תוס' דשי' רש"י הוא כן בע"ז. אלא כ' דאין כוונת רש"י משום לתא דשליחות, אלא כוונתו דגלה דעתו דרוצה במה שהגוי עשה, ונמצא דעשה מלאכה בשביל הישראל, והוי באיסור אמירה

(א) **אלא עובד כוכבים מ"ט מותר, דאמרי' לי' וציית-** לכאור' יש להק', א"כ מ"ט אמר רשב"ג לעיל דלא ישכור אדם מרחצו לעובד כוכבים, אם יכולין לסמוך דמה שאומר לו הישראל ציית לי', לימא לי' הישראל שלא לחמם המים בשבת, וציית לי' ולא יהי' חשש מראית עין. וכ' **הביאור הלכה** (רמ"ד, ג') דחולק רשב"ג בזה על רשב"א, ולכן לא מהני לומר לגוי כלום, דלא ישמע לו.

(ב) **תיפוק לי' משום לפני עור לא תתן מכשול-** הק' **הטורי אבן** (חגיגה יג., באבני מלואים), לימא דמיירי דלא הי' בתרי עיברי דנהרא, וכגון שהי' לו שדה אחרת, או ממי לשכור שדה אחרת, וממילא אין שייך לפני עור. ובשלמא אם יש איזה איסור דרבנן אפי' היכא דלא הוי תרי עיברי דנהרא, אולי כוונת הגמ' לאיסור דרבנן זו (וע' מש"כ בריש מכלתין מהר"ן, שיש איסור דרבנן באופן זה), אבל הטו"א כ' להוכיח שאין שום איסור בכה"ג, וא"כ מהו קו' הגמ', והניח בקו'. וע"ש בקו"א דתי' דשאני להושיט יין לנזיר היכא דבלא"ה הי' יכול הנזיר לשתותו, דהתם אינו מוסיף שום איסור ע"י מה שהושיט היין להנזיר, דבלא"ה הי' הנזיר יכול לשתות יין זה גופא, אבל כאן הרי אפי' אם כבר יש לו שדה, נמצא דעכשיו יש לו שתי שדות, ויכול לעשות מלאכה על שניהם, וא"כ שפיר הו"ל לפני עור.

(ג) **תיפוק לי' משום לפני עור- כ' תוס' דמכאן מוכח דשייך לומר לפני עור אפי' במידי דאינו אסור אלא מדרבנן, דהא קיי"ל דמלאכת חוה"מ אינו אסור אלא מדרבנן.** אולם ע' **ברמב"ן** שכ' דמדהק' גמ' ותיפוק לי' משום לפני עור, משמע דאיסור מלאכה בחוה"מ הוי איסור דאורייתא. וכ' עוד דמהא דאסרי' משום מראית עין משמע שהוא איסור דאורייתא, דאין אוסרין משום מראית עין של איסור דרבנן. וע"ע **בריטב"א** שכ' בשם הרמב"ן להוכיח מכאן דמלאכת חוה"מ דאורייתא, אבל מסברא הפוכה. דהיינו, דאם הי' דרבנן, אז ודאי לא הי' הכותי ציית, וודאי

עם הבהמות, ולכן מירתת מהם, דאולי יבואו לבודקו, משא"כ הישראל אינו חושש לזה, ולכן הוא מרבע דוקא של ישראל. **אולם** לפי מה שהבאנו לעיל (בעמוד זה) מהטורי **אבן בחגיגה**, דהיכא לכותי שדה א' לעבוד בחוה"מ, ליתנו לו עוד שדה הוי ג"כ לפני עור, א"כ י"ל דאף אם יש לגוי עוד בהמות, מ"מ ע"י מה שנותן לו עוד בהמה, הרי הוא עובר בלפני עור. ולכאור' משמע מתוס' והריטב"א הנ"ל דלא ס"ל לסברת הטור"א,

רצ"ע [ואולי יש לחלק, דאצל הבהמות, הרי הוא יכול לרבע בהמה זו עוד פעם ועוד פעם, משא"כ לענין מלאכה בשדה, אולי יש גבול למלאכות הנזכרות לשדה, רצ"ע].

(ט) **אין מעמידין וכו' - כ' הר"ן** (ז. בדפי הרי"ף) דכל זה במקום וזמן שחשודין על כך, אבל במקומות אלו, דאדרבה, מכין ועונשין על מי ששוכב עם בהמה, מותר ליתן לפונדק (וע' מש"כ תוס' באור"א ליישב מנהגו שמקילין בזה).

(י) **ולא תתייחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות - כ' העבודת עבודה** דלכאור' יש להסתפק בטעם הדבר, אם הוא משום איסור האשה, דחיישין שמא תתרצה לו ותעבור על איסור זנות, או דלמא אין חיישין לה, דמצידה הרי אין כאן איסור יחוד (דע"כ מיירי במצב שיהי' מותר יחוד בישראל, דאל"כ מ"ש נכרי), ולא חיישין אלא שהוא יאנסה, וא"כ הוי לפני עור כלפי האיסור עריות שלו. וכ' דלכאור' יש להוכיח דחיישין משום האיסור שלה, דאם משום האיסור שלו, הרי לכאור' אין כאן איסור אלא לגבי אשת איש, אבל אין איסור לו לבעול פנוי, וא"כ אין לפני עור כלפי הגוי אלא לענין אשת איש, ומהא דלא חילק המשנה כן, משמע דלגבי

הישראלית הוא [ולכאור' דבריו תמוהים, דאם החשש הוא שמא הגוי יאנסה, א"כ ודאי זהו לפני עור, וכמו שכ' הרמב"ם (מלכים ט', י"ד) דשכס הי' חייב מיתה משום גזל, שגזל את דינה, אף שהיתה פנוי, ואולי כאן חיישין שיאנס אותה במקום זה, וכל הגזל של שכס הי' שנטלה למקור"א, רצ"ע].

(יא) **ורמינהי לוקחין מהן בהמה לקרבן, ואין חוששין לא משום רובע וכו' - הק' העבודת עבודה**, מהו הקור', הרי לעולם מוקמי' דבר על חזקתו, וא"כ שפיר יכולין לסמוך על חזקה זו לענין שיהי' יכול להביאה לקרבן, אבל אין נותנין לפונדק, לפי שאין לפונדק

לעכו"ם שבות, אבל אין כוונת רש"י לומר דגדר האיסור הוא משום שליחות.

(ו) **אתו לקמי' דרבא, שרא להו - פרש"י**, דאין זה נחשב נהנה מן הערלה, שהרי כן המשפט, שנה שזה עובד זה אוכל. והק' הריטב"א, דלכאור' עדיין הוי כמחליף, כיון דהישראל הניח להגוי לעבוד וליהנות משנה זו. לכן כ' דהנכון הוא דכיון דפירות ערלה אסורין בהנאה לישראל, לא נחית ישראל אדעתיהו כלל, ומאי דיהיב לי' הגוי כנגדן משאר השנים, מתנה בעלמא הוא.

(ז) **לסועי סיעי' - פרש"י**, מדקתני התנו מתחלה מותר, אלמא כי ליכא איסור שליחות דמלאכה שרי, ואע"ג דמטיא הנאה לישראל, וה"ה ערלה. והק' הר"ן (ז. בדפי הרי"ף), מהו הראי', אם רוצה להביא ראי' דמלאכה מותר ע"י גוי בג' שני ערלה, הרי זה ודאי אין צריך לראי'. ואם רוצה להביא ראי' דמה שהישראל אוכל מותר ואינו נחשב דאוכל כנגדו, ממ"נ, אי פשיטא לן שאין זה נהנה מפירות הערלה משום שכך המשפט, דשנה שזה עובד זה אוכל, אי"ז צריך לסיוע, ואם מספקין בזה, א"כ מהו הראי' משבת. ולכן פי' כפי' הרמב"ם בסוגיין (ע"ש שהביא דברי הרמב"ם, וכ' דע"כ זהו פירוש הסוגיא לפי הרמב"ם), דמה שהתיר רבא הי' רק אם התנו מעיקרא לכך, דאז אמרי' דמה שנטל הגוי, שלו נטל, ולא הי' כמחליף עם הישראל, וע"ז מביאין ראי' משבת, דהיינו דבהתנו מעיקרא אינה חשובה של הישראל מעיקרא.

אין מעמידין

(ח) **אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים וכו' - פרש"י**, דכיון דנחשדו על הרביעה, א"כ הרי הוא בלפני עור. וע' תוס' לעיל (יד: ד"ה מקום) דביאר דאע"ג שיש להגוי בהמות אחרות בפונדק שלו, וא"כ לכאור' אי"ז בתרי עיברי דנהרא, מ"מ אסור משום דהגוי מתאוה לכל בהמה ובהמה. והריטב"א שם כ' דאינו רובע אלא של ישראל, משום דהגוי אחרים שנותנים לו בהמותיהם ידעי דאולי בעל הפונדק שוכב

חזקת כשרות, וא"כ שפיר חיישינן. וע"ש שכ' דכיון דקודם שהביא הגוי בהמתו למכור, הי' בבהמה חשש נעבד ומוקצה, ורק משום שהביאו למכור הוי ראי' שלא השתמש בה לנעבד ולמוקצה, וכמש"כ הגמ' לקמן, א"כ, כיון דמקודם לא הי' לה חזקת כשרות לקרבן, אף דעכשיו בטל חשש זו, מ"מ הרי זה בגדר מחזיקין מאיסור לאיסור, דמחזיקין מחשש לחשש, וכיון דהיינו חיישינן מעיקרא ולא היינו מכשירין לקרבן, איננו יכולים עכשיו להעמידו על חזקת כשרות לענין קרבן, אף כלפי רביעה, דמחזיקין מחשש לחשש.

(יב) **אי הכי, זכרים מנקבות לא ניזבין** - הק' התורת חיים, הול"ל אכתי זכרים מנקבות לא ניזבון, דלאו על מה דמשני פרכינן, ומה שייך בזה "אי הכי". ותי' דה"א אי הכי" קאי על כל התירוץ דרב ור' כהנא, לאפוקי הא דרבינא דבסמוך, אבל אה"נ, לא קאי' על תירוץ הגמ' על הקו' מהסתירה לענין רועה.

(יג) **ולא תשרי בר בי רב באושפיזא - פרש"י**, דכיון דצניע לה, לא מירתתא שיוציא קול אם תבעל לו. וכ' הרמב"ם (איסורי ביאה כ"ב, ט"ז) דאסור לת"ח לשכון בחצר שיש בה אלמנה. וכ' הראב"ד דהרמב"ם הפריז על המדה, שלא אסרה חז"ל אלא להתאכסן עמה, אבל אין איסור לדור בחצרה. וע' במגיד משנה דכ' דאולי ס"ל להרמב"ם להיפוך, דלהיות אכסניא בדרך מקרה מותר, ורק לשכון שם בקביעות אסור, והיינו בחצר. ולא ביאר במה פליג הראב"ד, אולם לכאו' ס"ל שאין חילוק בין דרך קביעות לדרך מקרה, אלא דכל האיסור הוא להתאכסן עמה, אבל לדור בחצר שלה שרי.

(יד) **ישראל שעמדו על הר סני פסקו זוהמתן - פרש"י**, ונתקנו מכל מום. והק' העבודת עבודה, מה ענין מום לפסקו זוהמתן. ועוד, אם ס"ל דזה תליא בזה, א"כ נימא דכשחטאו בעגל וחזרו למומן כידוע, ממילא חזרו זוהמתן, וא"כ ממילא חזרה קושיית הש"ס לדוכתי, א"ה ישראל נמי. וא"כ, ע"כ כשחזרו מומן לא חזרה זוהמתן, וא"כ מה ענין מום אצל זוהמא שכ' רש"י, וצ"ע.